

населення, висока частка пенсіонерів та значне переважання жінок у статевій структурі населення, низька середня тривалість життя тощо;

✓ *соціальні негаразди пов'язані із працею населення:* низький рівень зайнятості, високий рівень зареєстрованого безробіття, значне навантаження на одне вільне робоче місце тощо;

✓ *соціальні негаразди пов'язані із добробутом населення є:* низькі показники ВВП та ВНП на одну особу, середньомісячної заробітної плати, грошових доходів та витрат на душу населення, незначний обсяг реалізованих послуг на одну особу;

✓ *соціальні негаразди пов'язані із збереженням здоров'я населення:* високий рівень захворюваності на активний туберкульоз, захворювання СНІДОМ та наркозалежністю, алкоголізм, високий рівень онкозахворювань, інвалідність, значна кількість потерпілих на виробництві тощо;

✓ *соціальні негаразди пов'язані із спокоєм та безпекою населення:* високий рівень злочинності, убивств та навмисних пошкоджень, політичних переслідувань, порушення демократичних засад розвитку держави, етнічні та релігійні конфлікти тощо.

Суспільно-географічний аналіз соціальних негараздів передбачає виявлення їх регіональних особливостей, з'ясування чинників протікання у регіоні, типізацію районів за складом та інтенсивністю поширення цих соціальних негараздів. Це є необхідною умовою для розробки заходів регіональної соціальної політики. Регіональна політика соціальної безпеки це сфера державної діяльності, що пов'язана з реалізацією соціальних інтересів в регіонах та їх захистом від різноманітних загроз.

Література:

1. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 744 с.
2. Штельмах О.О. Суспільно-географічні аспекти соціальної безпеки регіонів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук : спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія». К., 2006. 20 с.

І.І. Костащук

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
ivan_kostaschuk@ukr.net*

Ю.О. Білоус

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
bilous_jura@ukr.net*

НАУКОВИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ГЕОГРАФІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ

Сучасна модернізація освіти призвела до пошуку нових форм, методів та технологій викладання географії в сучасній школі. Звичайно, це поставило перед вчителем основне завдання – бути «вчителем-новатором», який вміє

підбирати та опрацьовувати численну пізнавальну та наукову літературу, створювати проблемні та проблемно-наукові ситуації, пропонувати алгоритм їх розв'язку та приходити до висновку – «власного наукового відкриття» відомих вже фактів, засвоїти точно встановлені в науці положення, що дасть, безумовно, змогу йому зацікавити своїх вихованців у вивченні свого предмету, показати практичні цілі географічної науки сьогодення та пристосувати до життя в глобальному інформативному суспільстві. Тому, на нашу думку, важливим елементом при вивченні географії та інших предметів в сучасній школі є впровадження науково-дослідної та краєзнавчо-пошукової роботи як складових навчально-виховного процесу, що підвищують науковість учня.

Впровадження в практику принципу науковості як під час уроків, так і під час позакласних заходів підвищує пізнавальну активність учнів, логічність мислення, увагу, креативність та когнітивність учнів, а також їх успіх. При впровадженні цього принципу зміст географічної освіти повинен відображати наукові факти, поняття, закони, теорію.

З практики видно, що найбільшим плюсом під час застосування такого принципу у навчанні можна вважати бажання учнів працювати, підвищується інтерес до вивчення географії та інших предметів; а ще, окрім цього, учні простежують увесь ланцюг формування явища чи процесу, а не тільки окремих його складових чи, скажімо, тільки результату.

У практиці роботи для досягнення науковості викладання географії необхідно використовувати як традиційні, так і новітні – інтерактивні методи. Серед традиційних важливу роль відіграють бесіда з елементами розповіді, наочні методи (ілюстрування та демонстрування), робота з підручником, атласом та іншими додатковими джерелами, а також практично-лабораторний метод.

Не можу обійтися під час проведення уроків також без інтерактивних методів навчання, зокрема: робота в парах, дискусії, рольових ігор, двачотири-всі разом, робота в малих, середніх та великих групах, обговорення проблеми в загальному колі, «мікрофон», «незакінчене речення», «мозковий штурм», «навчаючи – учусь», «аналіз ситуації», «вирішення проблеми», «дерево рішень», метод «ПРЕС», «займи позицію», «зміни позицію», дебати, «географічний ланцюжок», «кубування», «гранування», «айсберг», та багато інших. Всі перелічені методи допомагають краще пояснити науковий матеріал, відібрати і правильно подати учням найважливішу інформацію.

На нашу думку, що для досягнення мети та ефективності уроку необхідно використовувати 5-7 методів навчання, підбирати їх відносно теми та мети уроку, враховуючи психолого-педагогічні особливості класу, а також відповідно до структури типу уроку. Так для прикладу, під час вивчення в 10 класі теми «Етапи формування політичної карти світу. Міжнародні організації» можна використати такі методи: для перевірки домашнього завдання – «перехресний бій»: для актуалізації знань – бесіду, під час пояснення нового матеріалу – роботу із опорно-ілюстративними схемами (вивчаються етапи), робота в групах (міжнародні організації) та метод «Займи позицію – ЗА чи ПРОТИ» (за питанням: Як ви гадаєте, чи потрібно

Україні вступати до НАТО? Позицію обґрунтуйте.); для підсумку уроку – «незакінчене речення».

Велику роль необхідно приділяти проектній технології навчання як під час уроків, так і в позашкільлі. Зокрема, під час вивчення природних зон України (8 клас) та курсу «Географія: регіони та країни» учням варто давати завдання – створити науково-дослідницький проект із мультимедійним представленням. У 8 класі учні створюють проекти в групах (в середньому по 3 учні), де кожен учень має чітке завдання, а в 10 класі – кожен учень опрацьовує матеріал про окрему країну (на початку жовтня видаються теми) і створює проект. Захист проектів відбувається під час уроків-семінарів, уроків-конференцій.

Цікавим і необхідним елементом сучасного уроку є застосування комп'ютерних технологій. Для прикладу, під час вивчення фізичної географії материків та океанів демонструвати учням короткі фільми про кожний із материків, природні зони.

Окремі уроки можливо проводити в комп'ютерному класі, де у програмному середовищі Microsoft Office Excel учні вчать розв'язувати географічні задачі; в глобальній мережі INTERNET – шукають та аналізують різну наукову інформацію, у тому числі статистичну (на уроках географії у 8-11 класах); в середовищі Microsoft Office PowerPoint – створюють мультимедійні презентації.

На нашу думку, кожен урок повинен бути проблемно-науковим, що підвищує науковість та розуміння складних географічних явищ та процесів, заставляє учнів постійно думати, не боятися висловлювати свої думки та формувати в собі компетентну особистість, яка вміє поєднувати набуті знання із різних наук.

Велику увагу необхідно приділяти роботі із обдарованими учнями. Проводити індивідуальну роботу з обдарованими учнями з географії, під час якого разом із учнями вирішувати складні географічні наукові питання, готуватися до олімпіад різних рівнів, а також турнірів.

Звичним стало використання інформаційних технологій, зокрема тестів; мультимедійних презентацій із алгоритмами розвитку задач.

Таким чином, застосування наукового підходу у всіх ланках навчально-виховного процесу є надзвичайно важливим, так як має значні переваги у розвитку компетентної особистості школяра, який матиме всі необхідні навички та вміння для перебування в глобальному інформативному суспільстві.